

Đột phá thể chế - nền móng cải cách để hiện thực hóa mục tiêu phát triển kinh tế nhà nước đến năm 2030

Nguyễn Thị Thu Hằng

UV BCH Đảng ủy Cục Quản lý thi hành án dân sự

18:05 | 17/01/2026

Trong bối cảnh chuẩn bị Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV của Đảng, yêu cầu đổi mới mạnh mẽ tư duy phát triển và tạo đột phá chiến lược được đặt ra với tính cấp thiết và chiều sâu chưa từng có. Đột phá thể chế không chỉ là yêu cầu cải cách quản lý, mà là vấn đề có ý nghĩa quyết định đối với năng lực phát triển, sức cạnh tranh và bản lĩnh tự chủ của nền kinh tế quốc gia trong giai đoạn mới. Trên cơ sở tiếp cận thể chế như hạ tầng mềm của phát triển, bài viết phân tích vai trò trung tâm của đột phá thể chế - đặc biệt là thể chế bảo đảm thực hiện pháp luật hiệu quả, nghiêm minh và nhất quán - đối với việc hiện thực hóa mục tiêu phát triển kinh tế nhà nước đến năm 2030. Thông qua làm rõ những điểm mới về thể chế trong dự thảo Văn kiện Đại hội XIV, bài viết khẳng định: chỉ khi nâng cao thực chất hiệu lực tổ chức thực hiện pháp luật, thể chế mới thực sự trở thành nền móng cải cách và động lực nội sinh cho phát triển nhanh, bền vững.

Đột phá thể chế - trực tư duy xuyên suốt của giai đoạn phát triển mới

Dự thảo Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV của Đảng xác định rõ yêu cầu đổi mới mạnh mẽ tư duy phát triển, trong đó cải cách thể chế được đặt ở vị trí trung tâm, giữ vai trò đột phá mang tính nền tảng để đưa đất nước bước vào giai đoạn phát triển mới[1], [7]. Trong bối cảnh chuẩn bị Đại hội XIV của Đảng, việc đặt thể chế ở vị trí trung tâm của tư duy phát triển chính là sự khẳng định vai trò nền móng của thể chế đối với mọi đột phá chiến lược khác. Văn kiện nhấn mạnh nhiệm vụ hoàn thiện đồng bộ thể chế phát triển, coi đây là điều kiện tiên quyết để nâng cao năng lực quản trị quốc gia và hiệu quả tổ chức thực hiện các chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước[1].

Điểm đổi mới có ý nghĩa phương pháp luận sâu sắc là Văn kiện không tiếp cận thể chế thuần túy từ góc độ xây dựng pháp luật, mà chuyển mạnh trọng tâm sang chất lượng tổ chức thực hiện pháp luật, coi đây là thước đo thực chất của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa[3], [13]. Chất lượng thực hiện pháp luật chính là điểm phân biệt căn bản giữa thể chế tồn tại trên văn bản và thể chế vận hành hiệu quả trong thực tiễn. Cách tiếp cận này thể hiện sự phát triển trong tư duy lý luận của Đảng, phù hợp với tinh thần các bài viết phân tích về đột phá thể chế như nền móng cải cách, trong đó nhấn mạnh: thể chế chỉ thực sự trở thành động lực phát triển khi pháp luật được tổ chức thực hiện nghiêm minh, nhất quán và đi vào đời sống xã hội một cách thực chất[6], [15].

Những điểm mới về thể chế trong dự thảo Văn kiện Đại hội XIV

So với các kỳ Đại hội trước, dự thảo Văn kiện Đại hội XIV thể hiện rõ tính hành động cao, thông điệp chính trị mạnh mẽ và định hướng đột phá rõ ràng, đặc biệt nhấn mạnh yêu cầu cụ thể hóa ngay trong tổ chức thực hiện[8], [13]. Dự thảo Văn kiện Đại hội XIV đánh dấu bước phát triển quan trọng trong tư duy cải cách, khi lần đầu tiên nhấn mạnh rõ ràng yêu cầu “rất rõ việc để triển khai tổ chức thực hiện”, coi hiệu quả thực thi là thước đo giá trị của thể chế. Nhiều ý kiến phân tích cho rằng Văn kiện lần này mang tính hành động rất cao, đột phá rõ ràng, trong đó điểm then chốt là yêu cầu tổ chức thực hiện đến cùng, coi đây là yếu tố quyết định hiệu lực cải cách thể chế trong giai đoạn phát triển mới[19].

Trước hết, Văn kiện nhấn mạnh nhiệm vụ tháo gỡ kịp thời các điểm nghẽn do quy định của pháp luật, coi đây là yêu cầu cấp bách nhằm giải phóng nguồn lực, khơi thông các động lực phát triển và nâng cao hiệu lực quản lý nhà nước[12]. Việc chuyển trọng tâm từ ban hành pháp luật sang tổ chức thực hiện pháp luật cho thấy sự chuyển dịch căn bản từ tư duy pháp luật hình thức sang tư duy pháp quyền thực chất[11].

Thứ hai, Văn kiện khẳng định yêu cầu đổi mới tư duy xây dựng và thi hành pháp luật theo hướng kiến tạo phát triển, chuyển mạnh từ quản lý - kiểm soát sang quản trị - phục vụ, lấy

kết quả và tác động thực chất đối với phát triển kinh tế - xã hội làm tiêu chí đánh giá[4], [10].

Thứ ba, Văn kiện đặc biệt nhấn mạnh việc tăng cường kỷ luật, kỷ cương pháp luật gắn với kiểm soát quyền lực và trách nhiệm giải trình, bảo đảm mọi chủ trương, chính sách sau khi ban hành đều được tổ chức thực hiện nghiêm túc, nhất quán và đến cùng[3], [9].

Vai trò của Bộ Tư pháp trong hiện thực hóa đột phá thể chế theo tinh thần Đại hội XIV

Trong tổng thể đột phá thể chế được xác lập trong dự thảo Văn kiện Đại hội XIV, Bộ Tư pháp giữ vai trò đặc biệt quan trọng với tư cách là cơ quan nòng cốt tham mưu, tổ chức thực hiện nhiệm vụ xây dựng và hoàn thiện thể chế pháp luật, gắn chặt với nâng cao hiệu lực, hiệu quả thi hành pháp luật trong toàn bộ hệ thống chính trị[4], [10].

Thực hiện Nghị quyết số 66-NQ/TW ngày 30/4/2025 của Bộ Chính trị, Bộ Tư pháp được xác định là cơ quan chủ trì trong đổi mới tư duy xây dựng và tổ chức thi hành pháp luật theo hướng kiến tạo phát triển, lấy hiệu quả thực thi làm thước đo giá trị của thể chế[4]. Trọng tâm không chỉ dừng lại ở việc hoàn thiện hệ thống pháp luật đồng bộ, thống nhất, khả thi, mà còn chuyển mạnh sang nhiệm vụ theo dõi, đôn đốc, kiểm tra và đánh giá chất lượng tổ chức thực hiện pháp luật, qua đó khắc phục căn bản tình trạng “pháp luật đúng nhưng không sống được trong thực tiễn”[10].

Một điểm nhấn quan trọng là vai trò của Bộ Tư pháp trong chủ trì rà soát, phát hiện và tham mưu tháo gỡ kịp thời các điểm nghẽn do quy định của pháp luật, coi đây là khâu đột phá để giải phóng nguồn lực phát triển, nhất là đối với khu vực kinh tế nhà nước[11], [12]. Cách tiếp cận này thể hiện rõ sự chuyển biến từ tư duy “ban hành thêm quy định” sang tư duy “làm cho pháp luật vận hành thông suốt, hiệu quả”, phù hợp với tinh thần hành động cao của Văn kiện Đại hội XIV[19].

Đột phá thể chế với mục tiêu phát triển kinh tế nhà nước đến năm 2030

Nghị quyết số 79-NQ/TW ngày 06/01/2026 của Bộ Chính trị xác định kinh tế nhà nước giữ vai trò chủ đạo, là lực lượng vật chất quan trọng để Nhà nước định hướng, điều tiết và ổn định nền kinh tế[5]. Tuy nhiên, thực tiễn cho thấy những hạn chế của khu vực kinh tế nhà nước thời gian qua chủ yếu xuất phát từ các điểm nghẽn thể chế trong tổ chức thực hiện pháp luật, thể hiện ở cơ chế trách nhiệm chưa rõ ràng, kỷ luật thực thi chưa nghiêm và tâm lý e ngại trách nhiệm[14], [16].

Do đó, đột phá thể chế đối với kinh tế nhà nước cần tập trung: (i) hoàn thiện thể chế thực thi pháp luật về quản lý vốn, tài sản công theo hướng hiệu quả; (ii) thiết lập cơ chế bảo vệ

cán bộ năng động, sáng tạo, dám chịu trách nhiệm; (iii) bảo đảm tính nhất quán trong áp dụng pháp luật, tạo môi trường pháp lý ổn định, có khả năng dự báo[5], [16], [18].

Kết luận

Đột phá thể chế là cải cách mang tính nền móng, quyết định khả năng hiện thực hóa các mục tiêu phát triển kinh tế nhà nước đến năm 2030 và xa hơn. Những điểm mới về thể chế trong dự thảo Văn kiện Đại hội XIV cho thấy quyết tâm chính trị rất cao của Đảng trong việc biến thể chế thành động lực phát triển thực chất[19]. Khi pháp luật được tổ chức thực hiện nghiêm minh và nhất quán, thể chế sẽ thực sự trở thành nền móng cải cách, lợi thế cạnh tranh và động lực nội sinh của quốc gia trong giai đoạn phát triển mới[6], [14], [15].

TÀI LIỆU THAM KHẢO

[1] Đảng Cộng sản Việt Nam (2024), *Dự thảo Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV của Đảng*, Hà Nội.

[2] Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.

[3] Ban Chấp hành Trung ương Đảng (2022), *Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022 về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới*.

[4] Bộ Chính trị (2025), *Nghị quyết số 66-NQ/TW ngày 30/4/2025 về đổi mới công tác xây dựng và thi hành pháp luật đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước trong giai đoạn mới*.

[5] Bộ Chính trị (2026), *Nghị quyết số 79-NQ/TW về phát triển kinh tế nhà nước*.

[6] Ban Tuyên giáo Trung ương (2024), *Đột phá thể chế - nền móng cải cách để phát triển nhanh và bền vững đất nước*, Tạp chí Cộng sản (điện tử).

[7] Đảng Cộng sản Việt Nam (2024), *Một số định hướng lớn về phát triển đất nước trong dự thảo Văn kiện Đại hội XIV*, Tạp chí Cộng sản.

[8] Ban Biên tập Văn kiện Trung ương (2024), *Những điểm mới trong dự thảo Văn kiện Đại hội XIV*, Tạp chí Xây dựng Đảng.

[9] Ban Nội chính Trung ương (2023), *Kiểm soát quyền lực trong Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật.

[10] Bộ Tư pháp (2024), *Đổi mới công tác tổ chức thi hành pháp luật theo tinh thần xây dựng Nhà nước pháp quyền*, Cổng Thông tin điện tử Bộ Tư pháp.

- [11] Bộ Tư pháp (2023), *Theo dõi thi hành pháp luật - những vấn đề lý luận và thực tiễn*, Tạp chí Dân chủ và Pháp luật.
- [12] Chính phủ (2024), *Tháo gỡ điểm nghẽn thể chế, khơi thông nguồn lực phát triển*, Cổng Thông tin điện tử Chính phủ.
- [13] Tạp chí Cộng sản (2024), *Đổi mới tư duy cải cách thể chế trong dự thảo Văn kiện Đại hội XIV*, chuyên đề.
- [14] Báo Pháp luật Việt Nam (2024), *Đổi mới quản trị quốc gia theo hướng hiện đại, hiệu lực, hiệu quả*.
- [15] Tạp chí Luật học (2024), *Thể chế và hiệu quả thực thi pháp luật trong phát triển bền vững*, số chuyên đề.
- [16] Tạp chí Luật sư Việt Nam (2024), *Đổi mới công tác xây dựng và thi hành pháp luật đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước*.
- [17] Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh (2023), *Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam - lý luận và thực tiễn*, Nxb. Lý luận chính trị.
- [18] Bộ Tài chính (2024), *Hoàn thiện thể chế quản lý vốn, tài sản nhà nước tại doanh nghiệp*, Cổng Thông tin điện tử Bộ Tài chính.
- [19] Đài Truyền hình Việt Nam (2024), *Nhiều điểm mới, tính hành động cao trong dự thảo Văn kiện Đại hội XIV*, Chuyên mục Chính trị.